

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

RPO-578096-I/08/AK

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, 19/09/2008r.

Pan
Ryszard Kalisz
Przewodniczący Komisji Sprawiedliwości
i Praw Człowieka
Sejm Rzeczypospolitej Polskiej
ul. Wiejska 4/6/8
00-902 Warszawa

Szanowny Panie Przewodniczący

W związku ze skierowaniem przez Radę Ministrów do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy - Prawo o adwokaturze, ustawy o radcach prawnych oraz ustawy - Prawo o notariacie, który wykonuje wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 kwietnia 2006 r. (sygn. K 6/06, OTK ZU 4/A/2006, poz. 45) oraz z dnia 8 listopada 2006 r. (sygn. K 30/06, OTK ZU 10/A/2006, poz. 149), ze względu na dużą ilość skarg napływających do Rzecznika Praw Obywatelskich, pozwalam sobie zwrócić się do Pana Przewodniczącego w niniejszej sprawie.

Zgodnie z sentencją wyżej wymienionych wyroków sądu konstytucyjnego, przepisy ustaw regulujących wykonywanie zawodu adwokata i radcy prawnego, automatycznie dopuszczające do wykonywania zawodu pewne kategorie osób bez konieczności odbycia aplikacji [art. 66 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2002 r., Nr 123, poz. 1058 ze zm.) oraz art. 25 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2002 r., Nr 123, poz. 1059 ze zm.)] w zakresie, w jakim stwarzają możliwość dopuszczenia do wykonywania zawodu osób, które po złożeniu wskazanych w tych przepisach egzaminów nie wykazują się odpowiednią praktyką w zawodzie prawniczym, są niezgodne z art. 17 ust. 1 Konstytucji RP. Zdaniem Trybunału, wykonywać zawód zaufania publicznego mogą jedynie osoby wykazujące się pewnym doświadczeniem w zawodzie prawniczym, gdyż brak praktycznych umiejętności w tym zakresie może stwarzać niebezpieczeństwo nienależytego wykonywania danej profesji.

Ponadto, co niezwykle istotne, Trybunał Konstytucyjny w wyroku o sygn. K 6/06 stwierdził, że „w sytuacji, gdy aplikacja i egzamin sędziowski przygotowuje i weryfikuje przydatność konkretnych osób do podjęcia wysoce odpowiedzialnej funkcji sędziego, trudno byłoby przyjąć pogląd, że złożenie egzaminu sędziowskiego stanowi zbyt niski wymóg znajomości prawa dla przyjęcia w poczet korporacji zawodowej adwokatów”. Wynika z powyższego, iż Trybunał stanął na stanowisku, że sam fakt ukończenia aplikacji sądowej i zdania egzaminu sędziowskiego jest wystarczającym przygotowaniem do wykonywania zawodu adwokata i radcy prawnego. Jednocześnie sąd konstytucyjny wskazał, iż mankamentem zakwestionowanego rozwiązania jest nieokreślenie przez ustawodawcę maksymalnego okresu, jaki upłynął od momentu złożenia - przez ubiegającego się o wpis na listę adwokatów lub radców prawnych - innego niż adwokacki lub radcowski egzaminu prawniczego. W świetle powyższego, w celu wykonania wyroków Trybunału Konstytucyjnego o sygn. K 6/06 i K 30/06, w mojej ocenie, regulacja ustawowa powinna dopuszczać ubieganie się o wpis na listę adwokatów i radców prawnych bez odbycia aplikacji i egzaminu adwokackiego bądź radcowskiego osoby, które we wcześniejszym przedziale czasowym, zapewniającym znajomość aktualnie obowiązującego prawa, ukończyły aplikację sądową i zdały egzamin sędziowski.

Przedstawiona przez Radę Ministrów nowelizacja w tym zakresie nie jest jednak zgodna z powyższym tokiem rozumowania Trybunału. Zaproponowany art. 66 ust. 1 pkt 4 Prawa o adwokaturze (oraz analogiczny art. 25 ust. 1 pkt 4 ustawy o radcach prawnych) brzmi: „wymogu odbycia aplikacji adwokackiej i złożenia egzaminu adwokackiego nie stosuje się do osób, które zdały egzamin sędziowski lub prokuratorski po dniu 1 stycznia 1991 r. oraz w okresie 5 lat przed złożeniem wniosku o wpis na listę adwokatów łącznie przez okres co najmniej 3 lat [...] zajmowały stanowisko asesora sądowego, asesora prokuratorskiego, referendarza sądowego, starszego referendarza sądowego, aplikanta sądowego, aplikanta prokuratorskiego, aplikanta sądowo-prokuratorskiego, asystenta sędziego, asystenta prokuratora [...]”. Ponadto, ustęp 5 zaproponowanego art. 66 Prawa o adwokaturze (oraz ustęp 5 projektowanego art. 25 ustawy o radcach prawnych) stanowi, iż do okresów o których w ust. 1 pkt 4 i 5, w przypadku aplikacji sądowej pozaetatowej lub aplikacji prokuratorskiej pozaetatowej, zalicza się proporcjonalnie okres trwania tych aplikacji przyjmując, że za każdy miesiąc odbywania aplikacji zalicza się 1/4 miesiąca.

W konsekwencji należy stwierdzić, iż kształt zaproponowanej przez Radę Ministrów nowelizacji budzi wątpliwości co najmniej z dwóch powodów. Po pierwsze, w świetle przedstawionego wyżej stanowiska Trybunału Konstytucyjnego, iż aplikacja i egzamin sędziowski stanowi wystarczający wymóg znajomości prawa dla przyjęcia w poczet korporacji zawodowej adwokatów, niezrozumienie wywołuje projekt ustawy,

który w przypadku tych osób wymaga dodatkowo 5 lat zajmowania pewnych stanowisk. Zauważyć trzeba bowiem, iż osoby które odbyły aplikację adwokacką lub radcowską i zdają egzamin adwokacki lub radcowski, nie muszą wykazywać się żadnym stażem pracy na innych prawniczych stanowiskach, stąd wprowadzanie takiej konieczności odnośnie do osób, które odbyły aplikację i zdały egzamin sędziowski wydaje się nieuzasadnione i nielogiczne.

Po drugie, cytowany projekt art. 66 ust. 5 Prawa o adwokaturze (i analogicznie art. 25 ust. 5 ustawy o radcach prawnych), w moim przekonaniu, stoi w sprzeczności z konstytucyjną zasadą równości (art. 32 Konstytucji). Do pięcioletniego wymogu zajmowania pewnych stanowisk zalicza on bowiem, w przypadku aplikacji sądowej pozaetatowej i prokuratorskiej pozaetatowej, proporcjonalnie okres trwania tych aplikacji, przyjmując że za każdy miesiąc odbywania aplikacji zalicza się 1/4 miesiąca. W tym kontekście pragnę zwrócić uwagę, że wszystkie dotychczasowe akty prawne regulujące odbywanie aplikacji sądowej w trybie pozaetatowym (począwszy od rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 1984 r. o aplikantach sądowych i notarialnych - Dz. U. Nr 37, poz. 195, a skończywszy na rozporządzeniu z 5 września 2002 r. w sprawie aplikacji sądowej i prokuratorskiej - Dz. U. Nr 154, poz. 1283 ze zm.) wskazywały, że do aplikacji pozaetatowej stosuje się przepisy dotyczące aplikacji etatowych. Ustawodawca w żadnym momencie nie uzależniał dopuszczenia do wykonywania zawodu sędziego od trybu odbytego szkolenia, a samo wprowadzenie aplikacji pozaetatowej miało swoje uzasadnienie w ograniczonych możliwościach finansowych polskiego wymiaru sprawiedliwości i w braku odpowiedniej ilości etatów w sądach powszechnych. Podchodzenie zarówno przez aplikantów etatowych, jak i pozaetatowych do takich samych egzaminów w trakcie szkolenia oraz jednakowego egzaminu końcowego, jak również częste wykonywanie dodatkowej pracy przez aplikantów pozaetatowych, pozwalającej na zdobycie dodatkowego doświadczenia, stanowią wystarczający powód świadczący o konieczności jednakowego traktowania tych kategorii osób w zakresie posiadanej wiedzy i doświadczenia zawodowego. Stąd co najmniej niezrozumiałe jest ustawowe rozwiązanie, zakładające, że w celu wykonywania zawodu adwokata lub radcy prawnego jest wymagany czterokrotnie dłuższy czas aplikacji w przypadku trybu pozaetatowego, skoro w zakresie możliwości wykonywania zawodu sędziego brak jest zróżnicowania sytuacji osób, które odbyły aplikację etatową i zdały egzamin sędziowski oraz tych, które odbyły aplikacje pozaetatową i zdały tenże egzamin.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), zwracam się do Pana Przewodniczącego z uprzejmą prośbą

o rozważenie wprowadzenia odpowiednich poprawek do niniejszego projektu ustawy, które pozwolą na uniknięcie uchwalenia błędnych i nieuzasadnionych rozwiązań.

Łączę wyrazy szacunku

/-/ Janusz Kochanowski